

PASAULINIS PARLAMENTINIS KONGRESAS

„PASAULIO ATEITIS“

2023 m. gegužės 12–13 d., Vilnius

II PLENARINĖ SESIJA: DEMOKRATIJOS ATEITIS

Žmogaus teisių centro „Memorial“ Tarybos nario

Sergei DAVIDIS kalba

Mūsų diskusijos tema - demokratijos ateitis. Ateitis kyla iš dabarties ir remiasi praeitimi. Man, kaip rusui, dar sunkiau kalbėti apie ateitį neprisimenant siaubo, kurį mano šalis šiandien atnešė Ukrainai, ir neanalizuojant praeities pamokų, atvedusių prie šiandienos tragedijos.

Mes, „Memorial“ ir daugelis kitų Rusijos ir žmogaus teisių organizacijų fiksuojame smurtą Šiaurės Kaukaze per du Čečėnijos karus ir iki šiol: žudynes, namų griovimą, grobimus, kankinimus ir neteisėtą persekiojimą.

Per pastaruosius du dešimtmečius disidentų ir kitų nepageidaujamų piliečių baudžiamasis persekiojimas tapo svarbia Rusijos vidaus politikos dalimi. Nuo 2009 m. fiksuojame politines represijas, sudarome politinių kalinių sąrašus, atkreipiame tarptautinį dėmesį į šimtų politinių kalinių likimus ir į pačią problemą.

Dešimtmečius Rusijos vidaus politika vis labiau tolo nuo demokratijos standartų, vis labiau buvo varžomos pilietinės teisės ir laisvės, priimama vis daugiau ribojančių ir represinių įstatymų, į kuriuos dėmesį atkreipia Rusijos ir tarptautinės nevyriausybinių organizacijų.

Tai nereiškia, kad tarptautinė bendruomenė to nepastebėjo, tačiau dabar, žvelgdami į praeitį, galime drąsiai teigti, kad reakcija į šiuos nukrypimus nuo teisinių ir žmogaus teisių standartų, net ir po to, kai 2014 m. jie įgavo išorinės agresijos formą, išliko akivaizdžiai nepakankama.

Tokia tolerancija demokratijos standartų ir žmogaus teisių pažeidimams buvo vienas iš veiksnių, leidusių Kremliaus režimui per daugelį metų kurti pagrindą dabartiniam visapusiškam agresijos karui.

Būtent nebaudžiamumu už valdžios nusikaltimus ir represijų sistema grindžiamas Kremliaus režimo gebėjimas vykdyti šį karą.

Tai nėra naujiena. Visus šiuos metus kartojojome: žmogaus teisių pažeidimai konkrečioje šalyje – mūsų šalyje, Rusijoje – yra ne tik moralinis, humanitarinis ar teisinis klausimas. Tai buvo gana pragmatiškas rūpesčio mūsų bendra ateitimi klausimas. Kaip 1975 m. savo Nobelio

paskaitoje sakė Andrejus Sacharovas, taika, pažanga ir žmogaus teisės yra neatsiejamos ir viena be kitos neįmanomos.

Tikėtina, kad nuoseklumas ir tvirtumas ginant demokratijos principus ir žmogaus teises kadaise galėjo užkirsti kelią šiandieniniams įvykiams, kai laisvės ir demokratijos ateities gynimas ekonomine prasme kainuoja kur kas brangiau, o svarbiausia, už jį jau sumokėta dešimčių tūkstančių didvyriškų Ukrainos gynėjų ir taikių ukrainiečių gyvybių.

Tačiau Ukrainai laimėjus, o Kremlui pralaimėjus šios praeities pamokos vėl taps aktualios.

Esu tikras, kad Rusija taps demokratine šalimi, rusų tauta tiesiog neturi kito pasirinkimo, kito būdo atsakyti į laikmečio iššūkius ir reikalavimus, tuo tarpu tyrimai rodo, kad rusai savo vertybėmis ir nuostatomis priklauso Europos šeimai.

Žinoma, laisvos demokratinės Rusijos kūrimas yra pačių rusų atsakomybė, niekas jos vietoj jų nesukurs. Tačiau išorinis pasaulis galės jiems padėti arba ne. Požiūris į demokratinės, taikios ir geros kaimynės Rusijos kūrimą yra bendras Europos ir demokratinio pasaulio interesas. O kuriant santykius su Rusija ateityje reikės nekartoti senų klaidų ir nedaryti naujų.

Šia prasme kartais deklaruojamo ketinimo aptverti Rusiją grioviu su krokodilais neįmanoma laikyti konstruktyviu planu. Toks požiūris nesprendžia potencialios grėsmės, kylančios iš Rusijos, problemos, veikiau priešingai.

Kita vertus, atkuriant ir plėtojant santykius su Rusijos valstybe, bus labai svarbu daug nuosekliau nei iki šiol į pirmą vietą iškelti žmogaus teises ir demokratijos principus.

Visų pirma, tik pradėjus diskusijas dėl minimalaus santykių su pasauliu normalizavimo, bent dalinio sankcijų panaikinimo, bus svarbu reikalauti paleisti politinius kalinius ir nutraukti politines represijas.

Kita vertus, jau dabar būtų naudinga remti Rusijos antikarinės, demokratiją remiančios diasporos saviorganizaciją demokratiniu pagrindu, užmegzti dialogą su jos demokratinėmis struktūromis.

Pirma, taip būtų sukurtas svarbus demokratinės saviorganizacijos precedentas, antra, padidėtų demokratiškai orientuotos ir organizuotos diasporos įtaka Rusijoje vykstantiems procesams dabar ir, dar svarbiau, ateityje, kai atsivers galimybė.

Tačiau ši patirtis svarbi ne tik dėl to, kad demokratinė Rusija yra svarbi demokratinei pasaulio ateičiai.

XIX a. rusų filosofas Piotras Čaadajevs rašė: „Kartais atrodo, kad Rusijai lemta vien rodyti visam pasauliui, kaip nedera gyventi ir ko nedera daryti.“

Ir iš tiesų ypatinga demokratijos kūrimo ir išsaugojimo problemų patirtis, kurią Rusija sukaupė per pastaruosius 30 metų, yra svarbi ne tik Rusijai, bet ir demokratijos ateičiai apskritai.